

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Департамент науки і освіти Харківської обласної військової адміністрації
Національна академія педагогічних наук України
Північно-Східний науковий центр Національної академії наук
України і Міністерства освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Україна),
кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби (Україна)
Кардіфський університет Метрополітан (Велика Британія)
Вестмінстерський університет (Велика Британія)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (Китайська Народна Республіка)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Інститут публічного адміністрування при Університеті Миколаса Ромеріса (Литва)
Центр музично-освітньої майстерності (Париж, Франція)

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної науково-практичної конференції
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»
«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF
HIGHER AND SECONDARY EDUCATION IN THE CONDITIONS
OF MODERN CHALLENGES: THEORY AND PRACTICE»
(м. Харків, 16 – 18 березня 2023 року)**

**Харків
2023**

СЕКЦІЯ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ, ДИДАКТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Білецька С. А., Гусєва А. П.	
Гейміфікація як засіб підвищення мотивації учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання	176
Близнюк М. М., Буряк Ю. В.	
Використання онлайн сервісів під час профільної підготовки в галузі технологічної освіти	177
Божинська М. А.	
Особливості використання формульовального оцінювання в старшій школі.....	180
Бойко О. А., Кабанська О. С., Кривко М. Ю.	
Реалізація змішаного навчання в зарубіжній вищій школі	182
Віннікова А. В.	
Реалізація змішаного навчання в освітньому процесі початкової школи.....	185
Гарета О. Р., Пішун С. Г.	
Дистанційні технології та їх реалізація в професійній підготовці вчителів початкової школи.....	187
Глушенко І. М.	
Інноваційні підходи до підготовки майбутніх бакалаврів фінансово-економічного профілю в умовах змішаного навчання в закладах вищої освіти...	190
Гончаренко М. В.	
Проблеми організації дистанційного навчання у вищій школі.....	192
Городецька О. В.	
Використання онлайн-інструментів для організації спільної роботи учасників освітнього процесу	194
Григоренко Т. В., Захаревич М. А.	
Освітньо-комунікативне середовище – сучасні реалії.....	198
Danylyuk S. S.	
Distance Education as a Promising Way of Getting Knowledge by Future Specialists ..	201
Дебре О. С.	
Дистанційна та змішана форма навчання проєктуванню на уроках «Технології»..	202
Довженко Т. О., Небитова І. А.	
Становлення і розвиток дистанційного навчання у світі	204
Доценко С. О.	
Кібербезпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.....	207
Zahorulko M.	
Personalized learning in the digital educational environment	210
Ігнатюк О. А.	
Організаційно-методичні особливості якісної професійної підготовки магістрів та докторів філософії педагогічних і технічних спеціальностей в умовах надзвичайно віддаленого та змішаного навчання	212

3. Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики: матеріали III Всеукр. електрон. наук.-практ. конф., 27 верес. 2018 р. Київ : Ун-т менеджменту освіти НАПН України, 2018. 170 с.
4. Agassiz E. C. Society to Encourage Studies at Home. The changing world of correspondence study – Pennsylvania State University Press, 1971. P. 21-30.
5. Bissell C. C. The Open University of the United Kingdom. Leadership in Science and Technology: A Reference Handbook. 2011. Vol. 2. P. 24-32.

КІБЕРБЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Доценко С. О.

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

В умовах воєнного стану в Україні актуалізувалася потреба в координації та врегулюванні багатьох політичних та економічних питань кібербезпеки. Особливо гостро стоїть проблема кібербезпеки у сфері освіти у зв'язку з переходом на дистанційне навчання та роботу в режимі онлайн. Відбувається масовий, глобальний вплив інформаційних технологій на людину. Якщо проблемою інформаційної безпеки вчені займаються вже давно, то проблема кібербезпеки освітнього середовища є малодослідженою й актуальною.

Вивчення суті елементів і концептуальних засад кібербезпеки зумовлює необхідність вироблення єдиного, комплексного підходу до формування дієвих систем і механізмів кібербезпеки, розроблення та здійснення раціональних заходів щодо функціонування кіберпростору, забезпечення його захисту від можливих кіберзлочинів, надійних механізмів та сервісів для протидії кібератакам, застосування інтелектуальних методів із удосконалення системи кібербезпеки, запобігання потраплянню вірусних елементів у кіберпростір.

Основними напрямками державної політики у сфері кібербезпеки України є:

- 1) створення захищеного національного сегмента кіберпростору, що сприятиме підтриманню відкритого суспільства і забезпечуватиме безпечне використання цього простору суспільством;
- 2) запобігання втручанню у внутрішні справи України і нейтралізація посягань на її інформаційні ресурси з боку інших держав; посилення обороноздатності держави в кіберпросторі;
- 3) боротьба з кіберзлочинністю та кібертероризмом; зниження рівня уразливості об'єктів кіберзахисту;
- 4) повноправна участь України в загальноєвропейській та регіональних системах забезпечення кібербезпеки; дотримання міжнародних зобов'язань щодо боротьби з кіберзлочинністю та кібертероризмом [2].

У сучасній літературі існує дискусійне поняття щодо кібербезпеки та її глобальної культури, кіберпростору й безпечної поведінки в інформаційному

просторі тощо. У Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» досліджуваний нами феномен визначається як «стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі» [2].

Кібербезпека освітнього закладу передбачає комплекс заходів різного характеру, а саме: 1) захист персональних даних та інформаційного простору від несанкціонованих втручань, розкрадання інформації і зміни конфігурації системи з боку третіх осіб; 2) захист здобувачів освіти від будь-яких видів пропаганди, реклами, забороненої законом інформації тощо.

До обов'язків осіб, відповідальних за кібербезпеку, входить забезпечення безпеки даних, що захищаються, та конфіденційності відомостей, які підлягають захисту, запобігання доступу до них із боку третіх осіб; підтримка інформації у стані постійної доступності для авторизованих осіб.

Специфікою забезпечення кібербезпеки в інформаційних установах є склад характерних загроз. До них належить не лише можливість розкрадання чи пошкодження даних хакерами, а й діяльність учнів. Підлітки можуть свідомо чи ненавмисно пошкодити обладнання, чи заразити систему шкідливими програмами.

Визначають такі види кіберзагроз:

- *загрози для особистісної безпеки*: загроза ознайомлення з матеріалами небажаного змісту (порнографія, ненормативна лексика, публікації суїцидального характеру, сектантські, расистські та ненависницькі матеріали, щодо створення вибухових речовин, хакерські сайти); загроза отримання недостовірної інформації; Інтернет-залежність; загроза спілкування з небезпечними людьми (шахраями, збоченцями, гриферами тощо); загрози вчинення протиправних дій (хакерство, порушення авторських прав тощо);
- *загрози витоку персональної інформації*: загроза розголошення персональних і корпоративних даних (фамілії, імені, адреси, номерів кредитних карток, телефону тощо).
- *загрози для персональних комп'ютерів*: загроза комп'ютерних вірусів; загроза завантаження шкідливого активного коду тощо.

Сучасні технології кібербезпеки освітнього процесу передбачають забезпечення захисту на 5-ти рівнях, як-от: нормативно-правовий; морально-етичний; адміністративно-організаційний; фізичний і технічний.

Проведено класифікацію найпоширеніших кіберзагроз у секторі освіти. З'ясовано, що людський фактор, тобто помилки співробітників або учнів внаслідок необізнаності або зневажання елементарними правилами кібергігієни лежать в основі більшості успішно реалізованих кібератак. Дослідження ознак кіберзагроз у галузі освіти надав можливість розділити їх за дев'ятьма критеріями: загрози на пристрої IoT, загрози через людський фактор, крадіжка персональних даних, програми-вимагачі або зловмисне програмне забезпечення, фінансова вигода, шпигунство, фішинг, DDoS-атаки, загрози на CMS [4].

Однією з головних питань кібербезпеки освітнього середовища є захист персональних даних, що пов'язане з переведенням у електронний документообіг.

Персональні дані-відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована (Закон України «Про захист персональних даних») [1].

Основним законом із питання захисту персональних даних у нашій державі є Закон України «Про захист персональних даних», і саме його слід брати за основу для роботи з персональними даними та їх захисту. Також днями громадська організація Мінзмін за підтримки Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ) та за ініціативи Міністерства цифрової трансформації України надало рекомендації щодо захисту дітей у цифровому середовищі.

Задля безпеки дистанційного навчання Міжнародний союз електрозв'язку визначив такі рекомендації для закладів освіти, згідно яких освітній заклад має:

- забезпечувати захищену та надійну шкільну мережу;
- використовувати ліцензоване програмне забезпечення для фільтрації та моніторингу безпеки пристроїв;
- організовувати для учнів навчання з питань онлайнової безпеки;
- забезпечувати достатній рівень цифрової компетентності усіх співробітників (зокрема технічного персоналу), а також регулярне підвищення їхньої кваліфікації;
- призначити в школі спеціального координатора і створити можливості для обліку та реєстрації інцидентів, пов'язаних з онлайновою безпекою;
- ужити заходів для того, щоб адміністративно-управлінський персонал та керівники були достатньо обізнані в питаннях онлайнової безпеки в школі;
- взяти до уваги потенційний вплив Інтернету та онлайнових технологій на навчання та психіку учнів [3].

Отже, одним із шляхів розв'язання проблеми кібербезпеки освітнього середовища є проведення для вчителів, вихователів, викладачів та співробітників освітніх закладів вебінарів, тренінгів, гостьових лекцій, онлайн-конференцій, воркшопів, майстер-класів із цифрової компетентності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про захист персональних даних». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення 01.03.2023).
2. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text/> (дата звернення 01.03.2023).
3. Концепція розвитку дистанційної освіти. // Український інститут інформаційних технологій в освіті. URL : <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/> (дата звернення 01.03.2023).
4. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання : навч.-метод. посіб. / С. О. Доценко, В. В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. М. Собченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 192 с.